

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Марцин Світлана Олександрівна

**МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В
ЗАКЛАДАХ ПРОФІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня першого року навчання

Спеціальність: 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма: 014 СО «Українська мова і література в закладах освіти»

Харків 2023

Рекомендовано до друку кафедрою українознавства і лінгводидактики
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
Протокол № 5 від 16.01.2023 р.

Укладач:

Марцин С.О. — кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Рецензенти:

Маленко О.О. — доктор філологічних наук, професор, професор кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Варич Н.І. — кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства і лінгводидактики Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Матеріали для проходження педагогічної практики в закладах загальної, профільної та спеціалізованої середньої освіти / укладач С.О. Марцин; за освітньою програмою: 014 СО «Українська мова і література в закладах освіти» другого (магістерського) рівня вищої освіти. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. 23 с.

У методичних рекомендаціях зібрано теоретичні та практичні основи планування, проведення й підбиття підсумків педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня першого року навчання, спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література). Подаються вимоги до практики та оформлення звітної документації. Розміщено бібліографію з методики навчання української мови і літератури, педагогіки.

Для здобувачів вищої освіти філологічних факультетів, спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література).

ЗМІСТ

I. Мета і завдання педагогічної практики.....	4
II. Програма педагогічної практики.....	9
III. Перелік звітної документації здобувача-практиканта.....	11
IV. Оцінка за педагогічну практику.....	11
V. Зразок титульної сторінки.....	13
VI. Орієнтовна схема звіту практиканта.....	14
VII. Орієнтовна схема щоденника психолого-педагогічних спостережень здобувача-практиканта.....	15
VIII. Титульна сторінка та форма індивідуального плану здобувача.....	17
IX. Схема вивчення колективу учнів класу	18
X. Зразки написання протоколів обговорення залікових уроків, позакласного та виховного заходу.....	19
XI. Рекомендована література	20
XII. Науково-методичні видання для вчителя української мови та літератури.....	22

I. Мета та завдання педагогічної практики

Метою педагогічної практики є удосконалення й поглиблення професійної компетентності магістрів, зокрема педагогічні вміння проведення фахових навчальних занять (з української мови та літератури), виховних заходів з учнями в закладах загальної, профільної та спеціалізованої середньої освіти; формування вмінь використовувати різноманітні технології та методики викладання мови та літератури, застосовувати новітні науково-технічні засоби і технології в освітньому та виховному процесі; на основі вивчених курсів «Педагогіка» та модулю «Основи педагогічної майстерності» продовжити ознайомлення з системою виховної діяльності загальноосвітнього навчального закладу, розвинути вміння проведення різноманітних форм виховної роботи.

Основними **завданнями** педагогічної практики є:

- ознайомлення зі структурою й особливостями функціонування закладів загальної, профільної та спеціалізованої середньої освіти, їх матеріально-технічним забезпеченням;
- ознайомлення з педагогічним досвідом учителів-словесників і класних керівників;
- удосконалення й поглиблення знань і вмінь з навчальних предметів за фахом підготовки (українська мова та література), оволодіння методикою їх викладання;
- ознайомлення з роботою класного керівника, організація та проведення виховної роботи в закріпленому класі;
- проведення профорієнтації в старших класах;
- вивчення класного колективу (10 - 11 кл.), оволодіння методиками вивчення класного колективу.

У результаті практики *«Педагогічна практика в закладах загальної, профільної та спеціалізованої середньої освіти»* відповідно до освітньої програми формуються **програмні компетентності**:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані (освітні, педагогічні, філологічні) задачі й практичні проблеми в галузі середньої й фахової передвищої освіти, що передбачає застосування теорій і методів освітніх наук і характеризується комплексністю й невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в закладах загальної освіти (основній (базовій, профільній) середній школі) та у фахової передвищої освіти.

ЗК 1. Вільне володіння державною (українською) мовою для здійснення професійної комунікації й міжособистісного спілкування.

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації, сприйняття інформації, постановки мети й вибору шляхів її досягнення.

ЗК 3. Здатність до навчання та самонавчання з використанням різних джерел інформації, здатність до системного наукового мислення, креативність.

ЗК 4. Здатність використовувати набуті знання в практичній діяльності з використанням сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

ЗК 6. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, саморозвитку, самонавчання, саморегулювання, самоорганізації; здатність адаптуватися й діяти в новій ситуації.

ЗК 7. Здатність працювати в команді та автономно, конструктивно взаємодіяти з іншими людьми, незалежно від їхнього походження та особливостей культури; повага до інакшості.

ЗК 11. Здатність визначати рівень і мотиви розвитку особистості, формувати ціннісне ставлення до пізнавальної діяльності.

СК 2. Здатність застосовувати теоретико-практичні знання традиційних та сучасних освітніх концепцій, законів психології, педагогічних теорій, технологій, методів і прийомів у навчанні української мови та вивченні української літератури.

СК 3. Здатність планувати, організовувати й здійснювати педагогічну (освітню) діяльність і педагогічний процес з навчання української мови й вивчення української літератури відповідно до навчальних завдань у закладах загальної/профільної середньої освіти та фахової передвищої освіти.

СК 4. Знання теорії і володіння практичними навичками моделювання й конструювання освітнього процесу й змісту професійної підготовки учителя-філолога й викладача-філолога (україніста), організації і проведення самостійної й дослідницької роботи здобувачів освіти з мовознавчих і літературознавчих дисциплін.

СК 5. Здатність здійснювати науково-педагогічне спілкування у філологічній галузі; володіти фаховою (філологічною, дидактичною) термінологією, чинними орфографічними та пунктуаційними нормами української мови для здійснення усної та письмової наукової комунікації (наукове дослідження), професійної (навчальний процес) та міжособистісного спілкування; оформлювати виробничу, дослідницьку, аналітичну й звітну документацію з освітнього процесу в закладах загальної/профільної середньої освіти та фахової передвищої.

СК 6. Уміння здійснювати моніторинг закономірностей розвитку і формування особистості, способів її пізнавальної діяльності, визначати психолого-педагогічні методи вирішення завдань навчально-виховної роботи; забезпечувати можливість розвитку та формування особистості з урахуванням різних умов спілкування.

СК 7. Здатність проводити шкільні уроки та позакласні заходи з української мови й літератури в закладах загальної/профільної середньої освіти, а також заняття різних типів у закладах фахової передвищої освіти (лекція, семінар, практичне) і здійснювати різні форми контролю знань.

СК 8. Знання лінгвістичних, соціолінгвістичних, психолого-педагогічних, лінгвокультурних засад навчання української мови (лінгводидактика); шляхів формування комунікативної, лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної компетентностей здобувачів освіти.

СК 11. Розуміння поняття «текст», його визначальних характеристик; знання методики мовного і літературознавчого аналізу текстів різних стилів, жанрів.

СК 12. Здатність організувати навчання української мови в усіх його формально-змістових складниках відповідно до чинних програм для середньої та старшої школи, а також відповідно до програм НУШ у середній ланці шкільної мовної освіти (5-6 класи) й прогнозувати наступність подальшої мовної освіти в старших класах НУШ.

СК 13. Здатність реагувати на зміни у формально-змістовому компонентові програмного матеріалу з української мови в умовах НУШ, зокрема вміння надавати знанням функційності, а процесу їх засвоєння — умотивованості; уміння встановлювати зв'язки між результатом учіння (засвоєними знаннями) і тим, заради чого навчання мови має сенс (прагматична мета, зокрема здатність здійснювати комунікацію).

СК 14. Здатність усвідомлювати мету шкільної мовної освіти, яка в умовах НУШ полягає в розвитку особистості здобувача освіти засобами предмета, тобто пізнання мови як цілісної системи, що забезпечує розвиток людини, та формування компетентного мовця, носія духовності, культури й традицій українського народу.

СК 18. Здатність критично оцінювати художній твір; визначати роль та особливості сюжету, композиції, системи образів та засобів художньої виразності в їхньому поєднанні; характеризувати творчу індивідуальність автора; володіти традиційними та новітніми методами й прийомами на уроці/занятті з літератури, розуміти механізми дидактичної дії цих форм роботи, здатність коректно застосовувати їх у навчальній діяльності.

СК 19. Здатність орієнтуватися в поняттях і термінах теорії літератури, працюючи з ними на уроках (заняттях) з літератури та здійснюючи наукове дослідження з літературознавства, розуміти їхню сутність і значення для вивчення літературних творів, їхніх визначальних характеристик (жанр, ідея, тема, мотив, образ тощо); визначати завдання різних напрямів літературознавства; аналізувати ключові проблеми літературознавства з урахуванням класичних традиційних поглядів і новітніх теорій.

СК 21. Здатність усвідомлювати мету вивчення української літератури в умовах НУШ й впроваджувати її в освітній контент, зокрема, сприяти розвитку читацької компетентності учня, художнього сприйняття ним навколишнього світу, емоційного інтелекту, емпатії, осмислення конкретно-історичного та загальнолюдського значення зображеного письменником; виховання національно свідомих громадян України; формування гуманістичного світогляду, національних і загальнолюдських цінностей.

СК 22. Здатність здійснювати реалізацію міжпредметних філологічних зв'язків та володіти спеціальними методиками вивчення в школі інтегрованих курсів «Українська мова та українська література»; «Українська мова, літератури», що передбачене стратегіями мовно-літературної освіти НУШ.

У результаті опанування змісту педагогічної практики «Педагогічна практика в закладах загальної, профільної та спеціалізованої середньої освіти» здобувачі мають досягнути таких **програмових результатів навчання:**

ПРН 1. Фундаментальні знання сукупності світоглядних теорій, які зумовлюють методологію виховання і навчання, становлення відповідного типу особистості; знання поняттєвого апарату педагогіки й психології, механізмів komponування змісту освіти, забезпечення контролю за навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів середньої та фахової передвищої освіти, здійснення управління якістю освіти в навчальному закладі різного рівня (загальна/профільна середня освіта та фахова передвища освіта).

ПРН 2. Знання методичних основ навчальної взаємодії учителя/викладача та учнів/ студентів; знання показників ефективності навчальних занять, шляхів активізації навчально-пізнавальної діяльності, розуміння специфіки підготовки й проведення занять різних типів; знання різних видів позааудиторних форм навчання та вимог до організації самостійної роботи; знання специфіки організації роботи з учнями з особливими освітніми потребами.

ПРН 3. Фундаментальні знання основних розділів сучасного українського мовознавства: фонетики, лексикології, фразеології, будови слова й словотвору, морфології, синтаксису; розуміння природи й функціоналу мовних одиниць основних рівнів мови (фонологічного, лексико-семантичного, морфологічного, синтаксичного) й проміжних (морфонологічного, словотвірного, фразеологічного); знання основних лінгвістичних явищ на всіх рівнях мови.

ПРН 5. Розуміння ролі мовних (рідної, державної та іноземної) засобів комунікації в процесах соціалізації здобувачів загальної освіти з урахуванням вимог НУШ, їхнього особистісного розвитку, здатностей здійснювати ефективну комунікацію для вирішення життєвих потреб.

ПРН 6. Система знань про лінгвістичні, психологічні, дидактичні основи навчання мови; знання сучасних технологій, методів, прийомів навчання мови; знання структури уроків мови різних типів; знання змісту програм різних рівнів з української мови для ЗЗО.

ПРН 7. Фундаментальні знання літературознавчих понять і категорій; особливостей, етапів і тенденцій розвитку українського літературного процесу; світоглядної й художньо-естетичної специфіки літературних течій і напрямів; основних видів, принципів і прийомів аналізу літературного твору.

ПРН 8. Знання основних етапів життя й творчості провідних класичних та сучасних українських письменників на тлі історичного розвитку національного та світового літпроцесу в його динаміці.

ПРН 9. Знання про традиційні та сучасні методи й прийоми вивчення літературного тексту для вибору оптимальної стратегії викладання залежно від рівня підготовки учнів та студентів відповідно до цілей навчання (здійснення різнорівневого аналізу літературного твору).

ПРН 10. Система знань про напрями й форми виховної роботи з мови та літератури в закладах загальної/профільної середньої освіти та фахової передвищої освіти; про організацію навчальної роботи, обладнання навчальних кабінетів; розуміння навчально-методичних проблем, над якими працює сучасна загальна, профільна й фахова передвища освіта.

ПРН 11. Знання про соціально-психологічні особливості спілкування в малих та великих соціальних групах (клас, група, колектив); принципи і вимоги до соціальних комунікацій та публічних виступів у професійному середовищі.

ПРН 14. Уміти диференціювати мовну систему за її основними рівнями (фонетичний, лексичний, морфологічний, синтаксичний) й аналізувати ці рівні відповідно до поставлених навчальних цілей та ситуацій; уміти виявляти синхронні тенденції лексичної, граматичної та стилістичної організації української мови відповідно до наявних лінгвістичних учень.

ПРН 15. Уміти впроваджувати в освітній процес знання методологічних засад вивчення літературних творів відповідно до їхньої художньо-естетичного напрямку,

жанру, суспільно-історичних та культурних ознак доби, творчої особистості письменника.

ПРН 16. Уміти охарактеризувати літературний процес відповідного періоду в його художньо-естетичних особливостях; уміти ідентифікувати художній метод як естетичну категорію; уміти визначити основні риси сучасного українського літпроцесу, аналізувати твори сучасних письменників.

ПРН 18. Володіти практичними навичками моделювання, конструювання й організації освітнього процесу в закладах загальної/профільної середньої освіти та фахової передвищої освіти (викладання мови і літератури); володіти практичними навичками коректного й доцільного застосування новітніх освітніх технологій та підходів (компетентнісний, інтегрований, комунікативний) у процесі навчання української мови і вивчення літератури або інтегрованих мовно-літературних курсів у закладах загальної/профільної освіти, розуміти механізми дії цих технологій, передбачати їхню продуктивність на занятті чи уроці з урахуванням вимог НУШ до всіх ланок загальної освіти.

II. Зміст педагогічної практики за модулями і темами

Форма проведення педагогічної практики: очна (змішана, дистанційна).

Модуль 1. Організаційна робота

Тема 1.1. Робота із шкільною документацією.

Участь у настановній і підсумковій конференціях.

Загальне знайомство з адміністрацією, педагогічним колективом закладу профільної та спеціалізованої середньої освіти, матеріальною базою і його традиціями. Ознайомлення зі шкільною документацією, планом виховної роботи школи, розкладом уроків і роботи гуртків та спортивних секцій, шкільними традиціями. Ознайомлення із сайтом закладу профільної та спеціалізованої середньої освіти. Закріплення класу за здобувачем-практикантом і узгодження його плану роботи з планом виховної роботи класного керівника. Вивчення та аналіз класної документації. Вивчення особового складу обраного класу, рівня успішності школярів, результатів тестування щодо профорієнтації старшокласників.

Тема 1.2. Ведення документації здобувача-практиканта.

Складання індивідуального плану роботи здобувача-практиканта. Накопичення матеріалу і його узагальнення для написання психолого-педагогічної характеристики класу (спостереження, анкетування, вивчення продуктів діяльності, співбесіди). Написання психолого-педагогічної характеристики класу. Отримання консультацій від учителів-методистів. Оформлення звітної документації. Написання звіту роботи здобувача-практиканта. Презентація результатів практики на підсумковій конференції. Отримання підсумкової оцінки.

Модуль 2. Навчально-методична робота.

Тема 2.1. Ознайомлення з педагогічним досвідом учителів і класних керівників.

Ознайомлення із системою навчально-методичної роботи школи, науково-методичною проблемою, над якою працюють вчителі. Ознайомлення з Державним стандартом профільної середньої освіти, освітніми програмами за фахом підготовки студента. Ознайомлення з календарним планом роботи вчителя, його конспектами занять. Відвідування уроків у закріпленому класі за розкладом протягом першого тижня практики, учителів-новаторів, методистів, аналіз та обговорення цих уроків. Ознайомлення з портфоліо вчителів, їхніми блогами. Відвідування засідань методичних об'єднань учителів. Ознайомлення з досвідом роботи вчителів з обдарованими учнями, підготовкою до олімпіад, конкурсів МАН. Проходження курсів підвищення кваліфікацій вчителів (наприклад: EdEra, На урок, Всеосвіта, Всеукраїнська онлайн-конференція Піфагор тощо), за можливості підтвердити участь сертифікатом.

Тема 2.2. Методика підготовки й проведення уроків.

Розроблення й проведення пробних уроків з фаху підготовки здобувача. Отримання консультації від методиста з фаху підготовки здобувача, вчителя-предметника. Проведення самоаналізу пробних уроків. Розроблення плану-конспекту залікових уроків з фаху та їх проведення. Здійснення самоаналізу та взаємоаналізу залікових уроків. Написання протоколу обговорення залікового уроку. Відвідування

залікових уроків здобувачів-практикантів та участь в обговоренні методики проведення таких уроків. Вивчення досвіду вчителів щодо підготовки старшокласників до зовнішнього тестування з навчальних предметів.

Модуль 3. Виховна робота.

Тема 3.1. Підготовка та проведення виховних заходів у старшій школі.

Ознайомлення з системою виховної роботи закладу профільної та спеціалізованої середньої освіти. Аналіз плану виховної роботи закладу профільної та спеціалізованої середньої освіти. Підготовка й проведення пробних виховних заходів, їх самоаналіз. Підготовка й проведення залікових виховних заходів, їх самоаналіз і взаємоаналіз. Обговорення залікового виховного заходу здобувача-практиканта, складання протоколу обговорення. Відвідування та участь в обговоренні залікових виховних заходів здобувачів-практикантів. Ознайомлення з результатами участі старшокласників у художній самодіяльності, шкільному самоврядуванні.

Тема 3.2. Профорієнтаційна робота в старшій школі.

Розроблення анкети і проведення анкетування старшокласників з метою виявлення потреб професійного самовизначення. Ознайомлення з формами та методами профорієнтаційної роботи в старшій школі. Ознайомлення з планами роботи предметних гуртків, факультативів, спортивних секцій за фахом підготовки студентів. Ознайомлення з роботою старшокласників у освітніх проєктах. Індивідуальна робота зі старшокласниками. Підготувати методичну розробку профорієнтаційного заходу для учнів та стендову доповідь, оприлюднити її в соцмережах Facebook, Instagram, Telegram (за вибором здобувача). Зробити фото або скрін виконаної роботи з посиланням на сторінки соцмереж.

Тема 3.3. Вивчення класного колективу старшої школи.

Ознайомлення з громадським самоврядуванням і волонтерським рухом у закладах профільної та спеціалізованої середньої освіти. Вивчення міжособистісних взаємин у класі, ступеню згуртованості колективу, наявність угруповань, виявлення лідерів, аутсайдерів за відповідними методиками. Перевірка й консультування щодо написання студентами психолого-педагогічної характеристики класу.

III. Перелік звітної документації здобувача-практиканта

1. Звіт про педагогічну практику. Стисле повідомлення про виконану здобувачем роботу за період практики. Оформлюється на аркуші паперу форматом А-4 машинописним текстом (підписаний здобувачем-практикантом).

2. Щоденник психолого-педагогічних спостережень – загальний зошит, у якому здобувач має занотовувати всю інформацію про свою діяльність починаючи з настановної конференції з реалізації завдань практики. У щоденник мають бути занесені всі розроблені анкети, відповіді на них, їх аналіз; фотографії уроків і виховних заходів, їх аналіз та інші види робіт. Записи повинні робитися щоденно, бути обґрунтованими й розгорнутими. При проходженні практики щоденник повинен знаходитися із здобувачем постійно (підписаний здобувачем-практикантом, методистом з фаху і методистом з педагогічних дисциплін).

3. Індивідуальний план роботи здобувача-практиканта (підписаний методистами з профільних дисциплін, методистом з педагогіки).

4. Психолого-педагогічна характеристика класу (підписується здобувачем-практикантом, класним керівником, методистом з педагогічних дисциплін).

5. Плани-конспекти усіх залікових уроків (підписуються здобувачем-практикантом, учителем з фаху, викладачем-методистом з предмету).

6. Протоколи обговорення проведених залікових уроків з оцінкою за 100-бальною системою.

7. Методична розробка позакласного заходу з предмету (підписуються здобувачем-практикантом і викладачем-методистом з предмету).

8. Протокол обговорення проведеного позакласного заходу з предмету з оцінкою за 100-бальною системою.

9. Методична розробка позакласного виховного заходу (підписуються здобувачем-практикантом і викладачем-методистом з педагогічних дисциплін).

10. Протокол обговорення проведеного позакласного виховного заходу з предмету з оцінкою за 100-бальною системою.

11. Характеристика здобувача-практиканта з рекомендованою оцінкою за проходження педагогічної практики за 100-бальною шкалою (підписується директором навчального закладу, учителем з фаху, класним керівником, завіряється гербовою печаткою навчального закладу освіти).

IV. Оцінка за педагогічну практику

За підсумками педагогічної практики здобувачу виставляється загальна оцінка на основі аналізу результатів таких видів діяльності практиканта: організаційна робота, виховна робота, навчально-методична робота, дисципліна, якість звітної документації.

Форми і методи контролю

Спостереження за роботою здобувача під час проходження педагогічної практики (консультації, відвідування залікових уроків, обговорення їх), перевірка

робочої та звітної документації, участь у настановній та підсумковій конференціях, врахування оцінки роботи здобувача з бази практики, залік.

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка за 100 бальною шкалою	Навчальні досягнення студентів
1-34	Здобувач описує фрагментарно деякі складові системи організації та функціонування навчально-виховного процесу в закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти.
35-59	Здобувач описує деякі складові системи організації та функціонування навчально-виховного процесу в закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти, виконує неповно деякі види аналізу уроку.
60-73	Здобувач дає неповну характеристику складових систем організації та функціонування навчально-виховного процесу в закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти, частково застосовує теоретичні знання й додаткову інформацію для опису й аналізу деяких видів педагогічної документації, деяких видів аналізу уроку.
74-89	Здобувач характеризує систему організації та функціонування навчально-виховного процесу в закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти, уміє наводити приклади, описувати й аналізувати за схемою педагогічну документацію, уроки й виховні заходи, проводити педагогічне дослідження, розробляти план виховної роботи, але характеристика й аналіз не повні, у плані виховної роботи частково враховані результати педагогічного дослідження.
90-100	Здобувач володіє здобутими знаннями і творчо застосовує їх для розв'язання практичних ситуативних завдань, встановлює зв'язки між явищами в тому числі й у проблемних ситуаціях. Здатний системно й повно характеризувати організацію й функціонування навчально-виховного процесу в закладах загальної та спеціалізованої середньої освіти, повно й детально описувати й аналізувати педагогічну документацію, навчальний кабінет, проводити педагогічне дослідження та його аналіз, розробляти план виховної роботи в класі з урахуванням результатів педагогічного дослідження.

У. Зразок титульної сторінки

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Український мовно-літературний факультет

імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка

ЗВІТНА ДОКУМЕНТАЦІЯ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

здобувача вищої освіти другого
(магістерського) рівня
першого року навчання
Спеціальність 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
ППП _____

Термін проходження практики:

з _____ до _____ р.

База практики:

Методисти	Оцінка	Підпис викладача	ППП викладача
Методист з фаху			
Керівник з психолого-педагогічних дисциплін			
Підсумковий результат з урахуванням оцінки бази практики			

VI. Орієнтовна схема звіту практиканта

ЗВІТ

*про проходження педагогічної практики
здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня 1 року навчання
Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)
українського мовно-літературного факультету ім. Квітки-Основ'яненка
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

Прізвище ім'я по батькові

1. Загальні відомості про місце й час проходження практики.
2. Виконання індивідуального плану практиканта.
3. За якими розділами шкільного курсу проведені уроки і в яких класах.
4. Що саме зроблено практикантом і які методичні розробки й дидактичні матеріали передані в предметний кабінет школи.
5. Які труднощі зі спеціальної підготовки виникали в практиканта в процесі проведення уроків і чим вони обумовлені.
6. Розкрити зміст роботи, проведеної в допомогу класному керівнику. Чи брав участь в роботі педради й методичної секції за спеціальністю.
7. Вказати напрями, зміст і форми виховної роботи з класом, активом класу, батьками, індивідуальної роботи з учнями.
8. Побажання щодо поліпшення педагогічної практики студентів.

Підпис здобувача-практиканта

VII. Орієнтовна схема щоденника психолого-педагогічних спостережень здобувача-практиканта

Титульна сторінка

1. Прізвище, ім'я, по батькові здобувача _____
2. Факультет ____ курс _____ група _____
3. Школа _____ клас _____
4. Дата проходження практики.

Перша сторінка

Прізвища: а) директори школи; б) класного керівника; в) завуча школи з навчально-виховної роботи; г) вчителя-предметника.

Прізвища: а) керівника групи практикантів; б) методиста за фахом; в) методиста з педагогіки; г) консультанта з психології.

Друга сторінка

Склад класу, за яким закріплений практикант і розміщення учнів за партами:

Прізвища учнів, розміщених

в першому ряді (зліва направо) _____

в другому ряді _____

в третьому ряді _____

в четвертому ряді _____

Така схема допоможе швидше запам'ятати прізвища учнів.

Третя сторінка

Розклад занять класу, за яким закріплений практикант.

Дні тижня	Розклад уроків _____ класу				
	перший	другий	третій	четвертий	п'ятий
Розклад дзвінків.					
Понеділок					
Вівторок					
Середа					
Четвер					
П'ятниця					
Субота					

Четверта сторінка щоденника

Записи рекомендується робити за схемою:

Клас.

Предмет.

Учитель.

Тип уроку.

Мета уроку.

Дата	Зміст роботи	Психолого-педагогічні спостереження

Схема психолого-педагогічного аналізу онлайн-уроку

1. Клас. Навчальний предмет. Тема заняття. Мета заняття. П.І.Б. вчителя. Дата проведення уроку.

2. Підготовка до уроку з боку вчителя (наявність презентації, використання різних платформ та сервісів).

3. Визначити прийоми, якими користується вчитель для організації уваги учнів.

4. Визначити прийоми, які використовує вчитель для активізації розумової діяльності учнів (проблемна ситуація; гейміфікація, дискусія).

5. Вкажіть прийоми, які використовує вчитель для запам'ятовування навчального матеріалу.

6. Особливості поведінки вчителя на уроці: психічний стан вчителя: позитивний (спокій, впевненість, доброзичливість та ін.) або негативний (скутість, дратівливість, байдужість та ін.); манера спілкування з учнями (доброзичлива, поважна; вимоглива, сувора); мова вчителя (темп; дикція; виразність; емоційність; міміка; пантоміміка); здатність організувати групову роботу).

7. На якому етапі уроку вчитель використовував зворотний зв'язок (під час перевірки домашнього завдання, активізації знань учнів, під час вивчення нового матеріалу або закріплення отриманих знань).

8. Характеристика поведінки учнів на занятті: активність і працездатність.

9. Загальні висновки (про які нові прийоми роботи в онлайн форматі дізналися, що б започили для своєї діяльності).

VIII. Титульна сторінка та форма індивідуального плану здобувача

Індивідуальний план

навчально-виховної роботи

здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня 1 року навчання

Спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)

українського мовно-літературного факультету ім. Квітки-Основ'яненка

Харківського національного педагогічного

університету ім. Г.С. Сковороди

Прізвище ім'я по батькові

на час педагогічної практики з _____ до _____ рік

в Харківська ЗОШ № ____ закріплений за _____ класом.

Класний керівник – _____

Вчитель з української мови та літератури _____

№ п/п	Зміст роботи	Дата проведення	Відмітка про виконання
	I. Організаційна робота		
	II. Навчальна робота		
	III. Методична робота		
	IV. Позакласна робота з предмету		
	V. Виховна робота.		
	VI. Робота з батьками		

Методист з фаху _____ / _____ /

Керівник з психолого-педагогічних дисциплін _____ / _____ /
(підпис) (ініціали, прізвище)

ІХ. Схема психолого-педагогічної характеристики класу

1. Загальні відомості про клас. Кількість учнів (хлопців, дівчат), їх характеристика за віком і місцем проживання, соціальний склад сімей, наявність дітей-сиріт і напівсиріт, їх опікунів.

2. Згуртованість класу. Дисциплінованість і культура поведінки учнів. Взаємини між ними, наявність груп у класі. Чи люблять учні разом проводити час, працювати або розважатись у школі чи поза нею? Прояви дружби між хлопцями та дівчатами. Наявність у класі кругової поруки, її виявів. Чи відчують учні потребу в зустрічах з однокласниками поза уроками?

3. Організованість класу. Здатність учнів самостійно організовуватися під час проведення колективних заходів, уміння розподіляти між собою обов'язки, уважно вислуховувати один одного (на зборах, перерві, під час виконання доручень). Уміння прислухатися до рішень органів учнівського самоврядування і розпоряджень його уповноважених.

4. Громадська думка в класі. Національна та громадянська свідомість учнів, їхній інтерес до громадського життя і участь у ньому. Які вчинки своїх товаришів учні схвалюють, а які засуджують? Наявність чи відсутність розбіжностей між словами та вчинками учнів.

5. Характеристика взаємин у класі. Що лежить в основі взаємин між однокласниками: місце проживання, спільне навчання, інтереси, місце за партою, увага один до одного, взаємодопомога, інше? Вимогливість до себе й своїх товаришів, уміння пробачати друзям недоліки, толерантність у взаєминах. Ставлення класу до активу, відмінників, лідерів, слабких учнів, дезорганізаторів, учнів із особливими освітніми потребами. Типові випадки порушення дисципліни, причини та заходи впливу на порушників із боку класу.

6. Актив класу. Склад активу, його авторитет. Ставлення активістів до учнів. Виконання розпоряджень активу однокласників. Чи є в класі неформальні лідери? Їх характеристика.

7. Зв'язок класу з іншими класами. Зацікавленість учнів класу життям школи й інших класів. Виконання класом загальношкільних доручень (постійно, епізодично). Зв'язок класу з іншими класами (шефство, спільні заходи). Участь класу в загальношкільних заходах.

8. Висновки і пропозиції. Загальна оцінка класу, найбільш позитивні та негативні складники його життя. Пропозиції щодо спрямованості розвитку на майбутнє.

**Х. Зразки написання протоколів обговорення
залікових уроків, позакласного та виховного заходу.**

**Протокол обговорення залікового уроку
здобувача-практиканта вищої освіти
другого (магістерського) рівня 1 року навчання
спеціальність 014 Середня освіта (Українська мова і література)
українського мовно-літературного факультету
ім. Г.Ф. Квітки-Основ'яненка
ХНПУ імені Г.С. Сковороди**

від _____

Голова зборів: _____

Секретар зборів: _____

Присутні:

Учитель української мови та літератури: _____

Здобувачі-практиканти: _____

Порядок денний:

Обговорення залікового уроку з української літератури на тему:

у _____ класі Харківської ЗОШ I-III ступенів № _____ здобувача-практиканта

Слухали:

Здобувач-практикант зробив самоаналіз проведеного уроку.

Для досягнення мети були використані методи: _____.

Виступили:

Учитель української мови та літератури _____

Методист з української літератури _____

Ухвалили:

Рекомендовано проведений урок оцінити на _____.

Голова зборів / /

Секретар зборів / /

ХІ. Рекомендована література

1. Голобородько Є. П., Гаркуша О. В. Традиції й інновації в методиці навчання української мови й літератури. Майстер-клас. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2020. №34-36. С. 8-17.
2. Державний стандарт базової середньої освіти 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
3. Дятленко Т.І. Про окремі принципи реалізації діяльнісного підходу до вивчення літератури в сучасному освітньому закладі. *Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути* [зб. наук. пр.]: матеріали ХІ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 11 грудня 2020 р.). Київ, 2020. С. 361-371.
4. Закон України «Про освіту» //Законодавство України, 2017. № 38-3. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Караман С.О. Методика навчання української мови в гімназії: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. Київ : Ленвіт, 2000.
6. Кобцев Д.А. Інтегроване навчання на уроках української мови. Харків : ВГ «Основа», 2010.
7. Концепція нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
8. Концепція профільного навчання у старшій школі: Затверджено колегією Міністерства освіти і науки України від 25 вересня 2003 р. №10/12-21 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2003. №14. С.3–15.
9. Куцінко О.Г. Професійний довідник учителя літератури. Харків : Вид. група «Основа», 2012. 318 с.
10. Кучерук О.А., Караман С.О., Караман О.В., Віннікова Н.М. Використання ІКТ для формування фахових компетентностей у майбутніх учителів української мови і літератури. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Том 71. №3. 2019. [Електронний ресурс]. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/2814/1496>
11. Лавріненко О.А. Історія педагогічної майстерності: навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ, аспірантів, вчителів. Київ: Богданова А.М., 2009. 328 с.
12. Лисиченко Л. А., Маленко О.О. Українська мова. Практикум. 10 – 11 класи. Харків: ВГ «Основа», 2008.
13. Лінгвістична підготовка майбутніх фахівців: ефективні технології навчання і моніторинг якості: монографія / Олена Семенов, Наталія Громова, Марина Ячменик, Олена Кулікова. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 415 с.
14. Маленко О.О. Метод проєктів у вивченні української мови: теорія й практика. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2019. № 22-24. С. 71–79.
15. Маленко О.О. Новітня дидактика: механізми дії, коректність використання, навчальна продуктивність. *Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики*: [колективна монографія] / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної. Тернопіль: Видавництво «Підручники і посібники», 2021. С. 23–33.

16. Матеріали для проходження педагогічної практики в закладах профільної та спеціалізованої середньої освіти II-III ступенів / укладач С.О. Марцин. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. 23 с.
17. Методичні рекомендації до проведення педагогічної практики для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня другого року навчання / А. Д. Балацінова та ін. ; за заг. ред. С. Т. Золотухіної. Харків : Планета-принт, 2019. 45 с.
18. Методика навчання рідної мови в середніх навчальних закладах: Підручник для студентів-філологів / за ред. М.І. Пентилюк. Київ : Ленвіт, 2004.
19. Наказ МОН України (2022). Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://imzo.gov.ua/2022/06/08/nakaz-mon-vid-06-06-2022-527-pro-deiaki-pytannia-natsional-no-patriotychnoho-vykhovannia-v-zakladakh-osvity-ukrainy-ta-vyznannia-takym-shcho-vtratyv-chynnist-nakazu-ministerstva-osvity-i-nauky-ukrainy/>.
20. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: затв. наказом МОНУ від 08.04.1993 № 93 та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 30.04.1993 за № 35 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.
21. Семенов О.М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: [монографія] / Олена Миколаївна Семенов. Суми: Мрія-1, 2005. 404 с.
22. Семенов О.М. Українська культуромовна особистість учителя (шляхи її формування в системі професійної підготовки): [монографія] / за ред. Л.І. Мацько; Олена Семенов. Київ : Пед. думка, 2007. 272 с.
23. Семенов О.М. Підготовка майбутніх учителів української мови і літератури до організації дозвілєвої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. №4. С. 215-225. 2018. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2018_4_21
24. Ситченко А. Методика навчання української літератури в загальноосвітніх закладах: навчальний посібник для студентів-філологів. Київ: Ленвіт, 2011. 291 с.
25. Стаднік, О. А. Колектив моєї мрії : інтерктивне заняття для педагогів. *Основи здоров'я*. 2018. № 1. С. 35–37.
26. Собченко Т. М., Доценко С. О., Гавриш І. В. Організація зворотного зв'язку у змішаному навчанні. *Підготовка педагогів до професійної діяльності в умовах змішаного навчання* : матеріали всеукраїнської наук.-практич. конфер. (Рівне, 20–21 травня 2021 р.). Рівне : РВВ РДГУ, 2021. С. 111–112.
27. Собченко Т. М. Організація інтерактивного навчання у ЗЗСО як умова ефективності освітнього процесу. *Психолого-педагогічні проблеми соціалізації особистості в сучасних умовах*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конфер. (Київ, 31 січня–1 лютого 2020 р.). Київ, 2020. С. 90–93.
28. Собченко Т. М. Інноваційна освітня діяльність вчителя нової української школи. *II Шкловські читання «Проблеми сучасних природничо-математичних наук та методик їх викладання*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет конфер. (Глухів, 28–29 жовтня 2020 р.). Глухів, 2020. С. 86–87.
29. Собченко Т. М., Судакова Н. В. Сучасні вектори взаємодії університету та школи. *Абітурієнтське середовище періоду глокалізації : шляхи формування та тенденції розвитку* : матеріали XIX міжнар. наук.-практ. конфер. (Харків, 12 лютого 2021 р.). Харків: Народна українська академія, 2021. С. 159–162.

30. Собченко Т. М. Використання технології «перевернутий клас» як моделі змішаного навчання. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали ХІХ міжнар. наук.-практ. конфер. (Дніпро, 12 лютого 2021 р.). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 76–78

31. Терещенко В. М., Хоменко Т.О. Власне висловлення. Харків: Граматика, 2010.

32. Щодо планування роботи класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти: лист МОНУ від 14.08.2008 № 1/9-520. URL: http://education.km.ua/?dep=page&dep_up=0&dep_cur=143.

33. Яремчук М.В. Система роботи з розвитку мовлення в старшій школі. *Актуальні проблеми лінгводидактики в сучасному освітньому середовищі*: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції. Тернопіль, 2020. С. 174-178.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/> – офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.

2. <http://www.pu.ac.kharkov.ua/> – сайт ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

3. <http://nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського.

4. <http://www.dnpb.gov.ua/> – сайт Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського.

5. <http://korolenko.kharkov.com/> – сайт Харківської державної наукової бібліотеки імені В.Г. Короленка.

6. <http://ostriv.in.ua/> – Всеукраїнський освітній портал «Острів знань».

7. <http://guonkh.gov.ua/> – сайт Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації.

8. <http://www.edu-post-diploma.kharkov.ua/> – сайт Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти».

9. <http://www.kharkivosvita.net.ua/> – офіційний сайт Департаменту освіти Харківської міської ради.

10. <http://edufuture.biz/> – портал «Гіпермаркет знань».

ХІІ. Науково-методичні видання для вчителя української мови та літератури

1. Дивослово: науково-методичний журнал. Київ : Дивослово.

2. Вивчаємо українську мову та літературу: науково-методичний журнал. Харків : ВГ «Основа».

3. Вивчаємо українську мову та літературу: позакласна робота: науково-методичний журнал. Харків : ВГ «Основа».

4. Наша берегиня: народознавчий науково-методичний часопис. Київ : Педагогічна преса.

5. Українська мова та література: науково-методичний журнал. Київ : Вид-во «Шкільний світ».

Методичні рекомендації

Укладач:

Марцин Світлана Олександрівна

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДАХ ПРОФІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня першого року навчання

Спеціальності: 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Освітня програма: 014 СО «Українська мова і література в закладах освіти»

Відповідальний за випуск: проф. Маленко О.О.

Комп'ютерна верстка: Марцин С.О.

Коректор: Полозова О.О.

Підписано до друку 31.08.2022 .Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 1.

Зам. б/н. Тираж 100 прим. Ціна договірна.

Друк СПД ФО Степанов В.В. м. Харків, вул. Ак. Павлова, 311

Видано коштом укладача.

